

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.007.03.2016

P/16/099

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 4, 25-520 Kielce

T +48 41 249 91 00, F +48 41 249 91 05

lki@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

<i>Numer i tytuł kontroli</i>	P/16/099 – Bezpieczeństwo i higiena nauczania w szkołach publicznych.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Od 1 września 2015 r. do czasu zakończenia kontroli oraz okres poprzedzający w zakresie działań i danych niezbędnych do dokonania ocen w badanych obszarach.
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
<i>Kontroler</i>	Kontrolę przeprowadził Jerzy Stachowiak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/4/2016 z dnia 8 kwietnia 2015 r. [dowód: akta kontroli str. 1]
<i>Jednostka kontrolowana</i>	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Tadeusza Kościuszki w Skarżysku-Kamiennej, ul. Konarskiego 17, 26-110 Skarżysko-Kamienna (dalej: Szkoła).
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Elżbieta Bełtowska, Dyrektor Szkoły (dalej: Dyrektor). [dowód: akta kontroli str. 2]

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

<i>Ocena ogólna</i>	<p>W okresie objętym kontrolą w Szkole nie zostały w pełni zapewnione bezpieczne i higieniczne warunki nauczania.</p> <p>Chociaż wszystkim uczniom zapewniono równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia oraz odpowiednią długość przerw międzylekcyjnych, to sposób organizacji zajęć 70% klas IV-VI nie był w pełni zgodny z zasadami higieny procesu nauczania.</p> <p>Szkoła nie zapewniła uczniom całkowicie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu. Zorganizowano świetlicę, bibliotekę oraz zespół rekreacyjno-sportowy. Zespół ten nie zaspokajał w całości potrzeb w zakresie lekcji wychowania fizycznego, które odbywały się także na terenach zielonych wokół szkoły oraz w kompleksie boisk sportowych, należącym do Miejskiego Centrum Sportu i Rekreacji w Skarżysku-Kamiennej (dalej: MCSiR). Uczniom formalnie zapewniono miejsca, w których mieli możliwość pozostawienia części podręczników i przyborów szkolnych, jednak zaproponowane rozwiązania – w przypadku klas IV-VI – były niefunkcjonalne, co mogło być przyczyną noszenia przez 51% uczniów zbyt ciężkich plecaków (ciężar powyżej 10% masy ich ciała). Niemal wszystkie stanowiska pracy uczniów były dostosowane do wymogów ergonomii.</p> <p>Wprawdzie wszyscy nauczyciele odbyli szkolenia z udzielania pierwszej pomocy, jednak nie wszystkie apteczki w pomieszczeniach Szkoły były wyposażone w zalecane materiały (maseczki do oddychania, koce ratunkowe termoizolacyjne, opatrunki, chusty trójkątne, opaski elastyczne, rękawiczki lateksowe). Działania Szkoły w zakresie ochrony uczniów przed dostępem do niepożądanych treści w Internecie do czasu kontroli nie były skuteczne.</p>
---------------------	---

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Organizacja pracy uczniów

Opis stanu faktycznego

1.1. W Szkole, według stanu na 30 września 2015 r.:

- liczba uczniów wynosiła 489²;
- liczba klas w szkole wynosiła 21;
- liczba uczniów w klasach mieściła się w przedziałach: klasy I – od 20 do 25, klasy II – od 22 do 24, klasy III – od 21 do 25, klasy IV – od 27 do 28, klasy V – od 21 do 22, klasy VI – od 21 do 23.

Liczba uczniów klas I-II mieściła się w limicie określonym w art. 61 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³. [dowód: akta kontroli str. 3, 42]

1.2. Analiza organizacji zajęć dydaktyczno-wychowawczych w roku szkolnym 2015/2016 wszystkich 21 oddziałów wykazała, że częściowo spełniały one zasady higieny pracy umysłowej⁴:

- we wszystkich przypadkach zajęcia rozpoczynały się o stałej porze (różnica pomiędzy dniami była nie większa niż jedna godzina), a różnica liczby godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach tygodnia nie była większa niż jeden;
- nie występowały dni, w których nastąpiła kumulacja przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji oraz dni, w których występują tylko przedmioty niewymagające zwiększonej koncentracji;
- w 9 z 10 oddziałów klas IV-VI zajęcia, w trakcie których dominuje praca statyczna i długotrwała koncentracja (przyroda i matematyka) ulokowane były na początku lub w środku zajęć;
- w 4 z 10 oddziałów klas IV-VI uwzględniono zasadę naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze. [dowód: akta kontroli str. 5, 6]

Długość przerw pomiędzy zajęciami wynosiła od 10 do 20 minut. Przerwy trwające po 10 minut zaplanowano po pierwszej, po drugiej, po trzeciej i po szóstej godzinie lekcyjnej. Przerwa po piątej lekcji wynosiła 15 minut, a przerwa po czwartej lekcji – 20 minut. Przerwy po zajęciach wychowania fizycznego w zależności od godziny lekcyjnej wynosiły od 10 do 20 minut. [dowód: akta kontroli str. 4-6]

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość, polegającą na niezapewnieniu uczniom siedmiu z 10 oddziałów klas IV-VI higienicznego rozkładu zajęć:

- w planach zajęć jednego oddziału stwierdzono lokowanie zajęć, wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich lekcjach (po piątej godzinie lekcyjnej)⁵;
- w przypadku sześciu oddziałów w planach lekcji nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczania w danym dniu zajęć o różnym stopniu trudności i o różnym charakterze, tj. stwierdzono przypadki występowania kolejno matematyki i przyrody⁶.

² Spoza rejonu Szkoły było 235 uczniów.

³ Dz. U. z 2015 r. poz. 2156, ze zm.

⁴ Zalecenia Głównego Inspektora Sanitarnego (Poradnik do oceny higieny procesu nauczania – uczenia się w szkole podstawowej).

⁵ Klasa 6A we wtorki i czwartki na szóstej godzinie lekcyjnej.

⁶ Klasy: 4C w poniedziałki i piątki, 5A w piątki, 5C w czwartki, 5D we wtorki i czwartki, 6B w poniedziałki i czwartki oraz 6C w poniedziałki i środy.

Stanowiło to naruszenie § 10 ust. 3 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola i publicznych szkół⁷ oraz § 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁸.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *tworząc plan zajęć dla uczniów uwzględniamy potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególne dni tygodnia. Każdego dnia uczniowie mają zajęcia ruchowe tj. w-f, muzykę, plastykę lub religię. Lekcje przyrody są często prowadzone metodami aktywizującymi oraz ćwiczeniowymi, ponieważ łączą elementy biologii, fizyki, geografii i chemii. W rozkładzie zajęć musimy również uwzględniać podział na grupy międzyoddziałowe na lekcjach w-f oraz zajęć komputerowych. Ponadto nauczyciele w-f prowadzą 2 razy w tygodniu po 4 godziny zajęcia nauki pływania na basenie miejskim z klasami drugimi. W naszej szkole kilku nauczycieli łączy pracę w dwóch placówkach. Są to: nauczycielka matematyki, nauczycielka przyrody i dwaj księża. Nauczyciele matematyki i przyrody mają godziny ponadwymiarowe, a więc uczą po 5 lub 6 godzin dziennie. Niestety powoduje to, że w niektórych klasach lekcje tych przedmiotów odbywają się na 5 lub 6 godzinie lekcyjnej (klasa 6A – lekcje przyrody we wtorek i czwartek). Wszystkie te zależności spowodowały, że w rozkładzie zajęć klas 4C, 5A, 5C, 5D, 6B i 6C stwierdzono przypadki występowania kolejno przedmiotów matematyka i przyroda. [dowód: akta kontroli str. 23]*

Ocena cząstkowa

Chociaż Szkoła zapewniła wszystkim uczniom równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, to sposób organizacji zajęć klas IV-VI nie był w pełni zgodny z zasadami higieny procesu nauczania. W planach lekcji jednego z 10 oddziałów tych klas stwierdzono przypadki lokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich godzinach lekcyjnych, a dodatkowo dla sześciu oddziałów nie uwzględniono zasady naprzemiennego rozmieszczania zajęć o różnym stopniu trudności i charakterze. Zaplanowano odpowiednią długość przerw pomiędzy kolejnymi lekcjami, zapewniając w ten sposób uczniom możliwość prawidłowego wypoczynku.

2. Zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczniów w szkole

Opis stanu faktycznego

2.1. Szkoła, zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 2, 3 i 5 ustawy o systemie oświaty, zapewniła uczniom możliwość korzystania z:

- biblioteki (w dni robocze w godzinach od 7.00 do 14.00);
- świetlicy (od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 16.00);
- zespołu urządzeń sportowych i rekreacyjnych składającego się z: dwóch sal gimnastycznych o powierzchni 162 m² i 108 m², boiska asfaltowego do piłki ręcznej, boiska trawiastego do piłki nożnej, placu zabaw⁹ oraz miejsca (sali) zabaw. [dowód: akta kontroli str. 10]

Na dzień 14 kwietnia 2016 r., stan techniczny i zasady korzystania z urządzeń rekreacyjno-sportowych spełniały niektóre wymogi bezpieczeństwa, określone w rozporządzeniu w sprawie bezpieczeństwa i higieny – zgodnie z § 31 ust. 4 bramki i kosze do gry były zamocowane na stałe. Kwestię nierównej nawierzchni boisk, braku tablic informujących o zasadach bezpiecznego użytkowania, w tym o możliwości korzystania z urządzeń wyłącznie pod nadzorem dorosłych, omówiono

⁷ Dz. U. Nr 61, poz. 624, ze zm. (dalej: rozporządzenie w sprawie ramowych statutów).

⁸ Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69, ze zm. (dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny).

⁹ Wyposażony w zjeżdżalnię, huśtawki itp.

w dalszej części wystąpienia pokontrolnego w sekcji *Ustalono nieprawidłowości*. [dowód: akta kontroli str. 10]

2.2. Zgodnie z § 7 ust. 1-4 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny teren Szkoły był ogrodzony, zapewniono jego właściwe oświetlenie oraz równą nawierzchnię dróg i przejść, otwory kanalizacyjne i studzienki były zakryte odpowiednimi pokrywami. Szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren szkoły zabezpieczono w sposób uniemożliwiający bezpośrednie wyjście na jezdnię¹⁰.

W Szkole spełnione zostały wymogi określone w § 5 i § 15-16 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Plan ewakuacyjny Szkoły umieszczony był w widocznych miejscach na ścianach korytarza szkolnego na parterze i pierwszym piętrze szkoły. Drogi ewakuacyjne były oznaczone w sposób wyraźny i trwałe. Pomieszczenia, do których wzbroniony był dostęp osobom nieuprawnionym, były odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed dostępem do nich. Balustrady przy schodach zabezpieczone były przed ewentualnym zsuwaniem się po nich. Na piętrze klatka schodowa była oddzielona od korytarza kratą uniemożliwiającą ewentualne zeskoczenie na parter. Stopnie, które miały śliskie powierzchnie, zabezpieczono paskami antypoślizgowymi. Miejsca niebezpieczne pomiędzy biegami schodów zabezpieczono kratą. (dowód: akta kontroli str. 10-11)

2.3. We wszystkich pomieszczeniach sanitarnohigienicznych zapewniono ciepłą i zimną bieżącą wodę oraz środki do higieny osobistej, stosownie do § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. [dowód: akta kontroli str. 11]

2.4. Przeprowadzona na zlecenie NIK¹¹ przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Starachowicach (dalej: PSSE) kontrola wykazała m.in.:

- meble szkolne oznakowane są zgodnie z PN, zestawione prawidłowo oraz w 75% posiadają certyfikaty;
- 96,7% sprawdzonych stanowisk pracy uczniów dostosowanych było do wymogów ergonomii¹²;
- około 25% urządzeń sportowych posiada atesty¹³ bezpieczeństwa.

PSSE nakazała zapewnić dostosowanie wskazanych stanowisk pracy uczniów do wymogów ergonomii. [dowód: akta kontroli str. 49-51]

2.5. Powierzchnie sal lekcyjnych wahały się w granicach od 20,41 m²¹⁴ do 71,8 m², przy czym najmniejsza sala była przeznaczona wyłącznie do zajęć z podziałem na grupy. Na jednego ucznia przypadało średnio od 1,78 do 3,26 m². W pięciu salach powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2 m². [dowód: akta kontroli str. 8]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *w klasach 4-6 uczniowie na każdej lekcji uczą się w innej sali lekcyjnej. Przypisanie danego oddziału do sali lekcyjnej oznacza tylko tyle, że dzieci wraz z wychowawcą opiekują się daną klasą. Klasy 4A, 4B i 4C to najliczniejsze klasy w szkole, ponieważ organ prowadzący nie zezwolił na utworzenie czterech oddziałów w tym ciągu. Klasa 6C jest przypisana z wychowawcą do sali 39, w której odbywają się tylko zajęcia z języka angielskiego w grupach. W klasach 1-3 uczniowie większą część zajęć mają w sali wraz*

¹⁰ Ustaleń w tym zakresie dokonano na podstawie oględzin przeprowadzonych w dniu 14 kwietnia 2016 r.

¹¹ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677; dalej: ustawa o NIK).

¹² Spośród 451 zbadanych stanowisk pracy uczniów, w 436 przypadkach były one dostosowane do wymogów ergonomii.

¹³ Atestów bezpieczeństwa nie posiadał sprzęt nabyty przed 1997 r.

¹⁴ Sala nr 39 o powierzchni 20,41 m² była przeznaczona wyłącznie do zajęć z podziałem na grupy.

z wychowawcą. Klasa 3B w tym roku szkolnym ma nie tylko zajęcia w sali 14, ale również w salach 32a, 47 oraz 4. [dowód: akta kontroli str. 23]

Analiza powierzchni sal, w których prowadzone są zajęcia klas czwartych oraz liczby uczniów w tych klasach wykazała, że w salach nr 4, 45, 46, 48 i 49 powierzchnia przypadająca na jednego ucznia nie przekraczała 2 m². [dowód: akta kontroli str. 9]

2.6. Na terenie Szkoły zorganizowano żywienie uczniów. W szkole funkcjonowała kuchnia, w której przygotowywane były pełne obiady dla około 160 uczniów. Na potrzeby spożycia przez uczniów gorących posiłków wydzielono odrębne pomieszczenie, w którym zorganizowano jadalnię. Przeprowadzona przez PSSE kontrola stanu sanitarnego kuchni i jadalni nie wykazała nieprawidłowości. [dowód: akta kontroli str. 98, 101, 102, 104, 111, 112]

2.7. Kontrola PSSE w zakresie stanu sanitarnego szkoły nie wykazała nieprawidłowości. Stan sanitarno-higieniczny otoczenia oraz pomieszczeń Szkoły został oceniony jako dobry. [dowód: akta kontroli str. 47-49]

2.8. Warunki pobytu w Szkole uczniów z klas I-III były adekwatne do wieku uczniów i spełniały wymogi zaleceń określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁵ (pkt 4 części dotyczącej zalecanych warunków i sposobu realizacji). Każda z sal lekcyjnych tej grupy wiekowej składała się z dwóch części: edukacyjnej i rekreacyjnej. Wszystkie sale stanowiły wydzielone pomieszczenia, przeznaczone do wyłącznego korzystania przez uczniów, a organizacja zajęć zapewniała ich bezpieczeństwo. Sale były odpowiednio meblowane i posiadały niezbędne wyposażenie, które stanowił m.in. sprzęt audiowizualny, gry i zabawki dydaktyczne. W każdej z sal zorganizowano kąpiki tematyczne i zapewniono dostęp do Internetu. [dowód: akta kontroli str. 28, 29]

2.9. W budynku Szkoły (w części podziemnej) znajdowały się trzy odrębne pomieszczenia, przeznaczone na szatnie odpowiednio czterech, ośmiu i dziewięciu klas. W każdym z pomieszczeń znajdowały się wieszaki umożliwiające pozostawienie przez uczniów ubrań oraz worków z obuwem. W pomieszczeniach, a także na korytarzach przed wejściem do szatni, znajdowały się ławki umożliwiające zmianę obuwia. [dowód: akta kontroli str. 25]

2.10. Szkoła częściowo zapewniła uczniom możliwość przechowywania podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. Uczniowie klas I-III przechowywali je w płóciennych workach lub tekturowych pojemnikach (teczkach), które zawieszane są na uchwytach znajdujących się po obydwu stronach każdej z ławek. Uczniowie dwóch klas pierwszych pozostawiali swoje podręczniki i przybory na ławkach. W dwóch salach¹⁶ dzieci pozostawiały swoje rzeczy w szafkach znajdujących się w klasowych regałach. W pozostałych salach, w których prowadzone były zajęcia dla klas IV-VI nie było szafek, w których uczniowie mogliby pozostawić podręczniki i przybory szkolne. Za pozostawienie pomocy i podręczników nie były pobierane opłaty. [dowód: akta kontroli str. 25, 26]

2.11. Kontrola PSSE w zakresie obciążenia tornistrów/plecaków 442 uczniów wykazała, że w 186 przypadkach (42%) ciężar tornistrów/plecaków przekraczał 10% masy ciała ucznia¹⁷, natomiast w 41 przypadkach (9%) przekroczył on granicę 15%.

¹⁵ Dz. U. z 2012 r. poz. 977, ze zm.

¹⁶ Klasy 3C i 2D.

¹⁷ Tzn. w 186 przypadkach ciężar tornistrów/plecaków mieścił się w przedziale 10-15% masy ciała ucznia.

Najwyższa wartość wskaźnika ciężaru tornistra względem masy ciała ucznia wyniosła 21,7%. [dowód: akta kontroli str. 50-51]

Wyjaśniając, jakie działania podejmowano na rzecz „lekkich tornistrów”, Dyrektor podała: *uczniowie bardzo często przynoszą do szkoły oprócz podręczników i przyborów szkolnych inne przedmioty. Są to zabawki, różne gadżety, oraz butelki z piciem często o pojemności powyżej jednego litra. Na zebraniach z rodzicami wychowawcy poruszają temat ciężkich plecaków, czy tornistrów prosząc o sprawdzanie co dzieci do nich pakują. Zwracamy również uwagę rodzicom na to, żeby nie kupowali dzieciom zeszytów powyżej 60 kartek, zwłaszcza w twardych okładkach, gdyż są one ciężkie, a w szkole podstawowej nie ma potrzeby używania takich zeszytów. Na lekcjach wychowawczych z dziećmi również poruszany jest ten problem.* [dowód: akta kontroli str. 125]

2.12. Szkoła zapewniła uczniom dostęp do Internetu na 21 stanowiskach komputerowych. Dostęp do treści niepożądanych zabezpieczono poprzez filtrowanie treści wyszukiwanych w internecie za pomocą serwera DNS¹⁸. Ograniczenie dostępu do treści niepożądanych było skuteczne w przypadku korzystania z przeglądarki Internet Explorer, jednak pozostałe zainstalowane na komputerach przeglądarki umożliwiały dostęp do treści stanowiących zagrożenie dla prawidłowego rozwoju uczniów, co omówiono szerzej w dalszej części wystąpienia w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. [dowód: akta kontroli str. 27]

2.13. Zgodnie z art. 67 ust. 1 pkt 4 ustawy o systemie oświaty, do realizacji zadań statutowych szkoła publiczna powinna zapewnić uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej.

W Szkole gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej był czynny: we wtorki w godzinach 12.00-16.00, w środy w godzinach 8.00-12.00 i w czwartki w godzinach 8.00-12.00. Zajęcia lekcyjne odbywały się od poniedziałku do piątku w godzinach 8.00-14.30. [dowód: akta kontroli str. 10]

Wyjaśniając, jak zorganizowano pomoc przedlekarską w sytuacji, gdy nie zapewniono dostępności do gabinetu we wszystkie dni robocze tygodnia oraz gdy godziny dostępności nie pokrywały się w całości z godzinami pracy szkoły, Dyrektor podała, że pomocy przedlekarskiej, zgodnie z zarządzeniem dyrektora, udzielają trzej przeszkoleni pracownicy Szkoły. [dowód: akta kontroli str. 16, 18]

Stosownie do § 21 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, wszyscy nauczyciele Szkoły zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy w ramach szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy. Postępowanie w razie wypadków przy pracy, wypadków ucznia, w tym zasad udzielania pierwszej pomocy zrealizowano w czasie dwóch godzin teoretycznych i jednej godziny ćwiczeń. Troje nauczycieli, wskazanych jako udzielających pomocy przedlekarskiej, odbyło dodatkowe, dwudniowe szkolenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy. [dowód: akta kontroli str. 30-41]

Na 12 kwietnia 2016 r. apteczki znajdowały się w: sekretariacie, kuchni, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego, w sali lekcyjnej szkolnego opiekuna PCK, a także w gabinecie pomocy przedlekarskiej¹⁹. Kompletne wyposażenie zawierały cztery apteczki znajdujące się w gabinecie pomocy przedlekarskiej. Wyposażenie apteczek miało aktualne daty przydatności do użytku. Kwestię braku apteczki w pokoju nauczycielskim oraz niekompletności części apteczek, a także braku

¹⁸ DNS to system, który zamienia adresy stron zrozumiałych dla człowieka na adresy zrozumiałe dla komputera.

¹⁹ W Szkole nie funkcjonowała pracownia zajęć technicznych.

instrukcji o zasadach udzielania pierwszej pomocy omówiono w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*. [dowód: akta kontroli str. 12, 13]

2.14. Na terenie Szkoły wystąpiło jedno zdarzenie, zakwalifikowane przez Szkołę jako wypadek. Analiza realizacji przez Szkołę obowiązków w sytuacji wystąpienia wypadku wykazała m.in., że:

- zapewniono poszkodowanemu uczniowi opiekę, a następnie bezpośrednio przekazano pod opiekę rodziców;
- prawidłowo prowadzono rejestr wypadków, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny;
- sporządzono protokół powypadkowy, o którym mowa w § 43 ust. 2 i 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, zgodnie ze wzorem określonym w załączniku nr 1 do ww. rozporządzenia;
- niezwłocznie zawiadomiono o wypadku podmioty, wymienione w § 41 ust. 1 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. [dowód: akta kontroli str. 126, 127]

Z analizy dokumentacji powypadkowej nie wynika, że Szkoła powiadomiła niezwłocznie o zaistniałym wypadku organ prowadzący i radę rodziców, o czym stanowi § 41 ust. 1 pkt 4 i 5 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. [dowód: akta kontroli str. 43, 126, 127]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *o zaistniałym wypadku zawiadamiani są niezwłocznie rodzice dziecka, społeczny inspektor pracy, oraz główny specjalista do spraw bhp gminnych placówek oświatowych w Skarżysku-Kamiennej. Klasowa Rada Rodziców jest powiadamiana o wypadku na najbliższym zebraniu z wychowawcą klasy. Organ prowadzący jest informowany o każdym wypadku na terenie szkoły poprzez nowy system informacji oświatowej SIO. Dane do tego systemu są wprowadzane na bieżąco i organ prowadzący ma do nich dostęp również na bieżąco*. [dowód: akta kontroli str. 152]

Wskazując działania podejmowane w celu zapobieżenia wypadkom, Dyrektor podała: *na początku każdego roku szkolnego na pierwszych zajęciach edukacyjnych przypominane są zasady bezpiecznego zachowania w szkole. Zwraca się szczególną uwagę na zachowanie uczniów na boisku szkolnym, placu zabaw i w salach gimnastycznych. Po każdym zdarzeniu zakwalifikowanym, jako wypadek przeprowadzana jest z dziećmi rozmowa na lekcji wychowawczej, aby zapobiec podobnym zdarzeniom w przyszłości. Ponadto przed każdym wyjściem na plac zabaw lub przed zajęciami w-f przypominane są zasady bezpiecznego zachowania w trakcie zajęć*. [dowód: akta kontroli str. 152]

2.15. Zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, Dyrektor raz w roku dokonał kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów Szkoły. Kontrola została przeprowadzona 20 sierpnia 2015 r.

Zastrzeżenia i wnioski formułowane w wyniku kontroli dotyczyły stanu elewacji budynku²⁰ i schodów prowadzących do świetlicy²¹, a także nierównej nawierzchni boisk, placu zabaw²² i braku osłony na kaloryferze w sali nr 4. Zalecenie dotyczące osłony kaloryfera zostało zrealizowane, a pozostałe – zgodnie z deklaracją Dyrektor

²⁰ Wskazano, że wymaga on remontu, a termin wykonania zaleceń Państwowa Inspekcja Pracy określiła na 31 grudnia 2017 r.

²¹ W trakcie oględzin w ramach kontroli NIK nie stwierdzono w tym zakresie nieprawidłowości.

²² W trakcie oględzin w ramach kontroli NIK ustalono, iż nawierzchnia placu zabaw jest równa (jest w stanie bardzo dobrym).

– zostaną zrealizowane w miarę posiadanych środków. [dowód: akta kontroli str. 128-131]

2.16. W badanym okresie zewnętrzne organy kontroli przeprowadziły w Szkole pięć kontroli, które dotyczyły bezpieczeństwa i higieny uczenia się: okresowa kontrola przewodów kominowych; doroczny przegląd i konserwacja hydrantów wewnętrznych; coroczna kontrola stanu technicznego obiektu budowlanego; dwie kontrole dotyczące stanu sanitarnego Szkoły, przeprowadzone przez PSSE 2 września 2015 r. i 29 lutego 2016 r.

Nieprawidłowości stwierdzono w kontroli PSSE z 29 lutego 2016 r., w której ustalono, że część pomieszczeń budynku Szkoły usytuowana jest poniżej poziomu podłogi (od 1,1 do 1,5 m) oraz że nie ma wentylacji grawitacyjnej w pomieszczeniu dla uczniów znajdującym się obok sali gimnastycznej oraz w salach nr: 37, 32a, 32b, 38, przy czym w salach tych brak możliwości zainstalowania wentylacji grawitacyjnej²³. [dowód: akta kontroli str. 132-150]

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zgodnie z § 7 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, na terenie szkoły zapewnia się równą nawierzchnię boisk.

Według stanu na 14 kwietnia 2016 r. boisko do piłki nożnej było zarośnięte trawą, miało nierówną powierzchnię, a w jego środkowej części znajdowały się kałuże i błoto. Nierówna była także powierzchnia boiska asfaltowego. [dowód: akta kontroli str. 10]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *obecnie z boiska trawiastego korzystają uczniowie tylko w sprzyjających warunkach pogodowych. Nawierzchnia nie jest poddawana renowacji, w związku z planowaną przez Gminę Skarżysko-Kamienna sprzedażą części placu szkolnego, na której znajduje się boisko. Uczniowie mogą korzystać i korzystają z boisk na „Orliku”, obok hali sportowej Miejskiego Centrum Sportu i Rekreacji w Skarżysku-Kamiennej znajdującej się w niewielkiej odległości od szkoły. Czas dojścia ze szkoły na boisko „Orlik” jest krótszy niż przerwa międzylekcyjna. Odbývają się tam zajęcia nauki gry w piłkę nożną oraz rozgrywki sportowe. Podczas zajęć w-f uczniowie mają organizowane gry i zabawy ogólnorozwojowe, które można prowadzić na terenach zielonych wokół szkoły. Taki stan jest przejściowy. Po sprzedaży wydzielonych z terenu przy Szkole działek, władze gminy obiecały wybudowanie boiska wielofunkcyjnego. Powierzchnia boiska asfaltowego była wyrównywana w poprzednich latach. W związku z planowaną przez gminę Skarżysko-Kamienna sprzedażą części placu szkolnego, na której znajduje się boisko nie podjęto remontu nawierzchni.*

Do wyjaśnień załączono mapę geodezyjną terenu Szkoły z projektem podziału nieruchomości zawierającym wydzieloną do sprzedaży powierzchnię. Projekt podziału nieruchomości zatwierdzony został decyzją Prezydenta Miasta Skarżysko-Kamienna z 4 grudnia 2015 r. [dowód: akta kontroli str. 16, 17, 19, 20, 157, 158]

W Szkole brak było dokumentów potwierdzających zawarcie z MCSiR porozumienia dotyczącego korzystania z ww. obiektów. Dyrektor Szkoły podała, że: *uczniowie korzystają z kompleksu boisk sportowych „Moje boisko Orlik 2012” wchodzących w skład obiektów sportowych MCSiR na podstawie Regulaminu korzystania z kompleksu boisk sportowych „Moje boisko Orlik 2012” (dalej: regulamin). Nie zostało spisane formalne porozumienie, ponieważ boiska są ogólnie dostępne*

²³ PSSE nie wydała zaleceń pokontrolnych, a Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Skarżysku-Kamiennej nie wydał decyzji, która nakazywałaby usunięcie ww. nieprawidłowości.

w godzinach 7.00-24.00 na podstawie pkt 3 regulaminu. Zgodnie z pkt 11 tego regulaminu korzystanie z boisk jest bezpłatne po wcześniejszej rezerwacji. Rezerwacji dokonuje nauczyciel zgodnie z pkt 6 regulaminu. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć na obiekcie ponosi nauczyciel zgodnie z pkt 13 regulaminu. [dowód: akta kontroli str. 43, 154, 155]

2. Zgodnie z § 31 ust. 6 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny, w salach i na boiskach oraz w miejscach wyznaczonych do uprawiania ćwiczeń fizycznych, gier i zabaw umieszcza się tablice informacyjne określające zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego.

Przed wejściem do sali (miejsca) zabaw nie umieszczono tablicy informacyjnej, o której mowa, a tablica umieszczona obok boiska do piłki nożnej i placu zabaw była nieczytelna. [dowód: akta kontroli str. 11]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, że brak ww. tablicy informacyjnej wynika z przeoczenia, natomiast tablica informacyjna na boisku szkolnym jest nieczytelna, ponieważ znajduje się na południowo-zachodniej ścianie budynku i wyblakła od słońca. [dowód: akta kontroli str. 17]

3. Nie wszystkim uczniom zapewniono możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych, czego wymaga § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny. [dowód: akta kontroli str. 26]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *uczniowie klas 1B i 1D pozostawiają podręczniki i przybory na ławkach, ponieważ w tych salach nie odbywają się zajęcia z innymi dziećmi, a sale są zamykane po skończonych lekcjach. W sali, w której uczą się uczniowie klasy 3C brak odrębnych szafek dla poszczególnych uczniów, ale dzieci pozostawiają podręczniki i przybory w regałach. Uczniowie klasy 2D zostawiają swoje podręczniki i przybory w odrębnych szafkach w sali nr 9, którą dzielą w tym roku szkolnym z klasą 3A. W klasach 4-6 uczniowie mogą zostawiać podręczniki i przybory w salach, w których uczą się poszczególnych przedmiotów albo na wyznaczonych półkach w regałach, albo nawet na parapetach. W większości przypadków uczniowie nie zostawiają podręczników w szkole, ponieważ są one potrzebne do odrabiania prac domowych. Staramy się sukcesywnie uzupełniać meblowanie sal w szafki umożliwiające pozostawianie przyborów szkolnych i podręczników odrębnie każdemu uczniowi. Ze względu na brak środków finansowych, nie mamy możliwości zrobić tego jednorazowo.* [dowód: akta kontroli str. 23, 24]

4. Zgodnie z art. 4a ustawy o systemie oświaty szkoły i placówki zapewniające uczniom dostęp do Internetu są obowiązane podejmować działania zabezpieczające uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności zainstalować i aktualizować oprogramowanie zabezpieczające.

Szkoła nie zabezpieczyła uczniów przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, ponieważ przeglądarki Mozilla Firefox i Google Chrome zainstalowane na zbadanych komputerach znajdujących się w sali komputerowej i na świetlicy szkolnej umożliwiały wejście na niektóre strony przeznaczone wyłącznie dla dorosłych użytkowników Internetu. [dowód: akta kontroli str. 27]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: *komputery w sali do zajęć komputerowych i w świetlicy szkolnej były zabezpieczone przed dostępem do tzw. „treści niepożądanych” przez informatyka za pomocą bezpiecznego DNS. Od lutego sale lekcyjne na pierwszym piętrze wraz z salą do zajęć komputerowych są wynajmowane szkole dla dorosłych. Podejrzewamy, że te zabezpieczenia mogły okazać się niewystarczające.*

W związku z tym, zarówno w sali do zajęć komputerowych, jak i na świetlicy wprowadzone zostały dodatkowe zabezpieczenia na komputerach. Uruchomiona została usługa „bezpieczeństwo rodzinne”, oraz włączono dodatkowe filtry w przeglądarce Mozilla Firefox, natomiast przeglądarka Google Chrome została odinstalowana. Ponowne oględziny komputerów szkolnych potwierdziły wprowadzenie zabezpieczeń, o których mowa. [dowód: akta kontroli str. 24, 159]

5. Zgodnie z § 20 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny pomieszczenia szkoły i placówki, w szczególności pokój nauczycielski, pracownie i pokój nauczycieli wychowania fizycznego wyposaża się w apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy.

Na 14 kwietnia 2016 r. w Szkole nie było apteczki w pokoju nauczycielskim. Apteczki w sekretariacie, kuchni, pokoju nauczycieli wychowania fizycznego oraz w sali lekcyjnej szkolnego opiekuna PCK nie były kompletne – nie zawierały maseczek do oddychania, a w części apteczek brak było koców ratunkowych termoizolacyjnych (pokój nauczycieli wychowania fizycznego i sekretariat), opatrunków (pokój nauczycieli wychowania fizycznego), chust trójkątnych (pokój nauczycieli w-f, kuchnia i sekretariat), opasek elastycznych (kuchnia, sekretariat), rękawiczek lateksowych (sekretariat). Pomimo że przepisy prawa nie określają, jaka powinna być zawartość apteczki, to powyższe rzeczy należą do zalecanego wyposażenia apteczki²⁴. Ponadto w sekretariacie brak było instrukcji o zasadach udzielania pierwszej pomocy. [dowód: akta kontroli str. 12, 13]

Dyrektor Szkoły wyjaśniła: apteczka znajduje się w sekretariacie szkoły zamiast w pokoju nauczycielskim ze względu na to, że sekretariat czynny jest w godzinach 7.30-15.00. W pokoju nauczycielskim nauczyciele przebywają tylko przed rozpoczęciem swojej pracy i po jej zakończeniu. (...) Apteczki (4 szt.) w pełni wyposażone znajdują się w gabinecie pomocy przedlekarskiej, do którego jest dostęp (klucz znajduje się w sekretariacie szkoły). Pozostałe apteczki wyposażone są w podstawowe środki opatrunkowe. Uprawnieni pracownicy szkoły mogą w razie potrzeby skorzystać z w pełni wyposażonych apteczek z gabinetu profilaktyki. [dowód: akta kontroli str. 16]

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W opinii NIK Szkoła powinna dążyć do zapewnienia w salach lekcyjnych minimum 2 m² powierzchni na jednego ucznia, co pozwoliłoby zagwarantować w większym stopniu komfort nauki oraz zaspokoić potrzeby psychoruchowe uczniów. NIK zwraca uwagę, że Szkoła przyjęła znaczną liczbę uczniów spoza obwodu Szkoły²⁵ (stanowili oni 48% uczniów), co miało wpływ na nadmierne zagęszczenie pomieszczeń.
2. Zdaniem NIK Szkoła powinna zintensyfikować działania na rzecz „lekkich tornistrów”, gdyż o ich o ograniczonej skuteczności świadczy faktyczna waga tornistrów i plecaków, która dla 9% uczniów przekroczyła 15% masy ich ciała, a w przypadku 42% uczniów wynosiła od 10 do 15% masy ciała. Zmniejszeniu wagi plecaków sprzyja zapewnienie rzeczywistej możliwości pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych. Zaproponowany przez Szkołę sposób realizacji wymogów określonych w § 4a rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny był funkcjonalny jedynie w klasach I-III, w których uczniowie odbywają wszystkie lekcje w jednej sali. Rozwiązanie takie

²⁴ www.icd.pl/poradnik/post/apteczka-zakladowa; www.iss.edu.pl/blog/pierwsza-pomoc/apteczka-w-szkole-obowiazek-wyposazenie/

²⁵ Jak stanowi art. 20a ust. 2 i 5 ustawy o systemie oświaty, dzieci i młodzież zamieszkałe w obwodzie publicznej szkoły podstawowej i publicznego gimnazjum są przyjmowane z urzędu.

nie jest jednak wystarczające w klasach IV-VI, w których uczniowie odbywają lekcje w różnych salach w ciągu jednego dnia.

Ocena cząstkowa

W Szkole podejmowane były działania w celu zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu, jednak nie były one w pełni skuteczne. Uczniom zorganizowano bibliotekę, świetlicę oraz opiekę przedlekarską, ale wyposażenie części apteczek nie było kompletne. W Szkole zorganizowany był zespół urządzeń rekreacyjno-sportowych, ale nie zaspokajał on w całości potrzeb w zakresie lekcji wychowania fizycznego. Do czasu kontroli NIK Szkoła nie zabezpieczyła całkowicie uczniów przed dostępem w Internecie do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnioskuje o:

1. Dokonanie analizy rozkładu nauczania pod kątem możliwości zmian w celu wyeliminowania lokowania przedmiotów wymagających zwiększonej koncentracji na ostatnich lekcjach i kumulowania tych przedmiotów w bloki.
2. Uzupelnienie i renowację tablic informacyjnych, określających zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego.
3. Podjęcie działań w celu zapewnienia wszystkim uczniom możliwości pozostawienia w Szkole podręczników i przyborów szkolnych.
4. Umieszczenie apteczki w pokoju nauczycielskim oraz zapewnienie kompletności wszystkich apteczek szkolnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, dnia czerwca 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach

Kontroler
Jerzy Stachowiak
główny specjalista kp.

Wicedyrektor
Tadeusz Mikołajewicz

.....
Podpis

.....
Podpis

